

DUCK SOUP (SOPA DE GANSO)

SURREALISME I CINEMA

Proposta didàctica de Ramon Breu

SINOPSI

Les arques del país de Freedonia estan a punt d'esgotar-se. Les opcions se li acaben al seu govern que decideix, en un reunió del seu consell de ministres, demanar ajut a la rica senyora Teasdale. Ella accepta les seves pretensions, a canvi d'una única condició: que el cap del govern sigui Rufus T. Firefly (Groucho Marx). Mentrestant a Sylvania, el país veí amb el que Freedonia està enemistat la notícia es rebuda amb mal humor. Trentino, l'ambaixador de Silvània destinat a Freedonia, intenta fer la cort a la senyora Teasdale. Trentino no es dona per vençut i decideix contractar dos espies de pega, Chicolini (Chico Marx) i Pinky

(Harpo Marx), per desestabilitzar el seu rival i aconseguir els plans de guerra que li donin la victòria a la guerra imminent.

FITXA DE LA PEL·LÍCULA

Títol original: *Duck Soup*

Any de producció: 1933

País: Estats Units

Durada: 68 minuts

Director: Leo McCarey

Productor: Herman J. Mankiewicz per la Paramount Pictures

Guió: Bert Kalmar i Harry Ruby

Fotografia: Henry Sharp. Blanc i negre

Muntatge: LeRoy Stone

Música: John Leipold

Coreografia: Gene Kelly i Stanley Donen

Intèrprets: Groucho Marx (Rufus T. Firefly); Chico Marx (Chicolini); Harpo Marx (Pinky), Zeppo Marx (Bob Roland), Margaret Dumont (Gloria Deasdeale); Louis Calhern (Trentino); Raquel Torres (Vera).

PANTALLA D'ACTIVITATS

1. Assenyaleu les característiques dels principals personatges: Rufus T. Firefly; Chicolini; Pinky; la senyora Deasdeale i l'amabaixador Trentino.
2. Què és un gag? Feu-ne una definició i citeu do gags de *Sopa de ganxo*.
3. S'ha dit repetidament que el film és antibèl·lic, com ho podríem justificar?
4. Els germans Marx van tenir èxit amb aquesta i altres pel·lícules en el principi del cinema sonor. Quines creieu que foren les claus de la seva acceptació per part del públic?
5. L'acció de la pel·lícula se situa a l'Europa entre la primera i la segona guerres mundials. Què pretén criticar?
6. Visioneu *A Night at the Opera*, també dels germans Marx i compareu els arguments dels dos films.
7. Els dos països imaginaries que hi apareixen es diuen Freedonia i Sylvania. Què evoquen aquests dos noms?

8. El dictador italià Mussolini va prohibir que aquesta pel·lícula es projecte al seu país. Per què creieu que ho va fer?
9. A l'Alemanya de Hitler, ja no es va plantejar que s'estrenés per l'origen ètnic dels germans Marx, Quin era aquest origen?
10. Escriviu una crítica del film destacant els seus elements positius i negatius que heu trobat.

TRÀVELING DE LECTURES

LA RIALLA ENVERINADA

En el cine cinema hi ha tres genets de l'apocalipsi de la rialla que són els germans Marx. Són especialistes en l'art de remoure les misèries humanes en una cassola de gags embogits, per servir en un plat fred comèdies que t'obliguen a riure sobre una realitat caòtica, tan caòtica com la vida. Sis anys abans que esclatés la Segona Guerra Mundial, els germans Marx i el director Leo McCarey estrenaven una pel·lícula que satiritzava amb particular vehemència la política d'armament i la guerra. *Duck Soup* narra l'absurda travessa política de Rufus T. Firefly (Groucho Marx), primer ministre de l'estat de Sylvania i la guerra amb el país veí de Freedonia.

Els Marx es van entestar en que McCarey dirigís la pel·lícula. El director va assegurar anys més tard que en realitat ell no volia treballar amb ells perquè estaven "totalment bojos". Les escenes i els diàlegs se succeïen a una velocitat de vertigen.

"Clar que ho entenc, fins i tot un nen de quatre anys ho podria entendre. Porteu-me un nen de quatre anys!", diu en Firefly en un dels moments de la pel·lícula. El seu govern autoritari condueix a l'anarquia. Potser perquè els dos conceptes en el fons no són tan diferents. L'anarquia d'un tirà caricaturitzat com a forma de totalitarisme.

S'ha dit que alguns gags han envellit malament. Però la política d'allò que és absurd o l'absurda política que el film mostra es mantenen en plena vigència.

Ministre: "I si apugem els impostos?"

Groucho Marx: "I si aixequem la catifa?"

Ministro: "Insisteixo en què hem d'apujar els impostos!"

Groucho Marx: "Té raó hem d'apujar els impostos per poder pagar la catifa"

Poc abans que s'estrenés *Duck Soup*, la veritable ciutat de Freedonia, a l'estat de Nova York, es va queixar de que la pel·lícula perjudicaria la seva imatge i va demanar que es retirés el nom. Els germans Marx van respondre a l'Ajuntament de la ciutat que canviessin ells el nom de la seva ciutat, perquè perjudicava la imatge de la pel·lícula.

El film és, doncs, una sàtira sobre el totalitarisme, una oda a la insensatesa política, un rodolí sobre la matusseria social, un fresc sarcàstic sobre una conjuntura històrica plena de guerres i tirans... Moltes són les interpretacions que admet la pel·lícula. Tot i que, qui sap? Potser tot es redueix a una broma i la pel·lícula no es més que, com va dir Groucho una vegada: "Quatre jueus intentant fer riure"

Activitats

1. Quina era la situació al món quan es va rodar *Duck Soup*? Com es reflecteix al film?
2. Busqueu informació sobre els orígens dels germans Marx.
3. Què és el totalitarisme? Com se'l critica a la pel·lícula?

SURREALISME I CINEMA

El surrealisme és el moviment d'avantguarda més important del període d'entreguerres, i molt possiblement el més influent de tots ells. Va ser creat el 1924 a partir del Manifest surrealista d'André Breton.

El surrealisme es va inspirar en les teories psicològiques de l'inconscient i la repressió dels instints del psiquiatra Sigmund Freud. Aquest pensava que la ment humana tenia una part conscient i una part inconscient. Segons Freud a l'inconscient s'emmagatzemen i oculten idees, desitjos o instints que ens resulten moralment o socialment inacceptables.

El surrealisme perseguia l'alliberament de la ment de la repressió com a causa del malestar i la infelicitat humana. El seu art ha de ser un mitjà per alliberar la nostra ment de la repressió moral inconscient dels nostres instints i desitjos. Per ells aquesta repressió inconscient és fomentada pels poders polítics, econòmics i religiosos per retallar la nostra llibertat, explotar-nos econòmicament i dominar-nos políticament. Per ells l'art ha de servir com a mitjà per superar els complexos i els prejudicis, denunciar l'absurda repressió moral d'instints naturals i de desitjos legítims, i alliberar la ment humana de la culpabilitat, la frustració, la neurosi, l'angoixa, l'estrès, la depressió i altres problemes mentals. Per això potenciaven la imaginació i mostraven totes aquelles idees, instints i desitjos que enterrem a la part inconscient de la nostra ment per oposar-se a les normes morals i legals de la societat.

Diversos artistes del surrealisme també van militar en el comunisme i en l'anarquisme per aconseguir un canvi social i polític radical, amb l'argument que només quan les institucions econòmiques, la família i l'educació fossin transformades es podria fer possible una participació general en el surreal.

Tècniques de creació surrealistes:

- *Automatisme psíquic o lliure associació d'idees*: amb el qual es vol expressar el veritable mecanisme de funcionament de la ment humana, un pensament absolutament lliure, sense cap control racional i sense tabús o repressions de caràcter religiós o moral.
- *Creació artística sota els efectes de drogues al·lucinògenes*: gràcies a les drogues podien alliberar-se dels controls racionals i morals de la ment i accedir a la part inconscient d'aquesta.
- *Transcripció de somnis o escenes i imatges oníriques*: segons els surrealistes durant el somni la ment s'allibera de complexos, prejudicis i controls i s'expressa amb total llibertat, mostrant-nos directament o mitjançant metàfores tot allò que la societat ens fa reprimir.
- *Confusió de temps i espais diferents*: trencament dels principis cronològics racionals i de la coherència en la relació espai-temps.
- *Expressió de fantasies infantils i obsessions*: segons els surrealistes, els infants petits encara no han estat contaminats per la tirania de la lògica i les normes morals i el seu pensament és absolutament lliure i sense prejudicis. Cal pensar i expressar-se com un infant acabat de nàixer
- *Humor corrosiu, absurd i provocador*: creació d'imatges o situacions absurdes, irracionals o escandaloses per provocar als poderosos i denunciar l'absurda repressió dels instints i de la llibertat humana, que ens condemna a la frustració, la infelicitat i els complexos de culpabilitat. També s'usa per denunciar la hipocresia moral de les classes socials dominants (els burgesos) que imposen a la resta de la societat una moral que no ells no compleixen.
- *Erotisme*: un dels seus grans objectius era l'alliberament sexual, donat que els instints, les fantasies i els desitjos sexuals estaven fortament reprimits per les normes morals de les diferents religions i de les lleis dels sistemes polítics liberals-burgesos.

El director aragonès Luis Buñuel va ser, juntament amb el seu col·laborador ocasional (guionista i escenògraf) Salvador Dalí (més conegut per ser un dels principals pintors surrealistes), el creador i el principal autor del cinema surrealista. Als anys 20, juntament amb els seus amics Federico Garcia Lorca i Salvador Dalí, va entrar en contacte amb el grup d'artistes que a París havia posat les bases del surrealisme. Els tres s'interessen pel surrealisme i tant ell com Dalí s'uneixen de forma entusiasta al moviment. Enamorat del cinema després de veure un film de Fritz Lang, Buñuel decideix dur a terme la tasca de portar el surrealisme a la pantalla. El 1929 va filmar a França, juntament amb Dalí que segons sembla va realitzar el guió, la que es considerada com la primera pel·lícula surrealista, el curtmetratge "*Un chien andalou*" ("*El perro andaluz*"). Es tracta d'un dels millors exemples d'aplicació dels principis del surrealisme, especialment pel que fa a l'ús de l'automatisme psíquic i la lliure associació d'idees per a la creació del guió, la recreació d'escenes oníriques i imatges simbòliques relacionades amb l'inconscient de molt difícil interpretació, l'irracionisme, la provocació o l'erotisme.

El surrealisme a Hollywood i la seva influència

Aquesta va ser l'única avantguarda que va influir de forma profunda a Hollywood. Destaca l'humor surrealista de les pel·lícules dels germans Marx. Influïts per l'esperit dadaista i surrealista Groucho, Chico i Harpo Marx van construir un discurs humorístic ple d'absurds, irracionalitat i provocació, de gran èxit comercial, especialment a films com "*Sopa de ganso*" (1933) "*Una noche en la opera*" (1935) o "*Un dia en las carreras*" (1937). Els Marx van ser admirats pels artistes surrealistes i van estar a punt de filmar una pel·lícula amb guió de Salvador Dalí, però el projecte no s'arribà a posar en pràctica.

Dalí també va arribar a Hollywood on es va fer amic de Walt Disney que li va oferir realitzar un curtmetratge surrealista de dibuixos animats, "*Destino*", però el projecte es va abandonar quan només s'havien filmat pocs minuts.

<https://cinemaiesporreres.blogspot.com/2013/12/63-el-surrealisme-luis-bunuel-i-dali.html>

Activitats

1. Quins aspectes del surrealisme podem observar a *Duck Soup*?
2. Visioneu *Un chien andalou* i feu-ne una crítica.
3. Busqueu informació sobre les relacions entre Dalí i els germans Marx.

CONTRACAMP: ASPECTES DIDÀCTICS PER AL PROFESSORAT

Elements de debat i relacions que es poden establir

- El cinema sonor i la irrupció dels germans Marx.
- El surrealisme en el cinema.
- La situació del món en el període d'entreguerres.
- L'humor com a instrument de crítica política.
- El llegat del surrealisme en la cultura occidental.
- La crítica antibèl·licista.
- El cinema com a element de sensibilització artística, educativa i social.

Objectius formatius

- Conèixer una obra singular de l'art cinematogràfic.
- Aproximar-nos al cinema de crítica política.
- Reflexionar una obra surrealista cinematogràfica.
- Entendre el funcionament de producció de films.
- Analitzar una pel·lícula antibèl·lica i alhora còmica.
- Llegir textos sobre cinema i respondre'n qüestions que es plantegen.
- Aproximar-se a l'estudi, a la crítica i l'anàlisi d'obres cinematogràfiques